

ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИГИ МЕХАНИЗМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ АСОСИДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ

Имомов Холмурод Норкулович

Самарқанд Иқтисодиёт ва сервис институти мустақил
тадқиқотчиси

ARTICLE INFO

Received: 05th September 2023

Accepted: 13th September 2023

Online: 14th September 2023

KEY WORDS

Давлат-хусусий шериклиги, инвестиция, иқтисодий самара, инвестицион воситалар.

ABSTRACT

Давлат-хусусий шерикчилиги ривожланишининг инвестициялар самарадорлигини ошириш ҳамда соҳада давлат-хусусий шерикчилиги ривожланишининг инвестицион воситаларини фаоллаштириш механизмини такомиллаштириш йўналишлари тадқиқ қилинган.

Турли ҳудудий тузилмалар, тармоқ ва фаолият соҳаларида қабул қилинаётган чора-тадбирларни уч асосий йўналишга ажратиш мумкин: моливий оқимларни назорат қилиш; нархларни бошқариш (тартибга солиш) орқали бозорни назорат қилиб бориш; турли дастурларни ишлаб чиқиш ва жамғармаларни ташкил этиш. Ушбу шарт-шароитларда давлат миқёсида олиб борилаётган инвестицион сиёсатни такомиллаштириш ҳудудий ривожлантириш ва алоҳида хизмат кўрсатиш тармоқлари фаолияти самара-дорлигини ошириш борасидаги ёндашувларда фарқларнинг мавжудлиги сабабли мураккаблашмоқда.¹

Хизмат кўрсатиш тармоқларида инвестиция сиёсати самарадорлигини ошириш кўйидагилардан иборат:

- хизмат кўрсатиш соҳасида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришнинг меъёрий-ҳуқуқий базасини такомиллаштириш;
- соҳада инвестицион инвестицион жозибадорликни ошириш орқали аҳоли бандлигини даражасини ошириш ва ҳудудий инвестиция сиёсатини такомиллаштириш;
- ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш дастурларини тузишда хизмат кўрсатишнинг замонавий тармоқларига инвестицияларни жалб қилишнинг молиявий манбаларини шакллантириш;
- хизмат кўрсатиш соҳасига хорижий инвестицияларни жалб қилиш ва уларни суғурталаш тизимини ривожлантириш;
- хорижий инвестицияларини хизмат кўрсатиш тармоқларини ривожлантиришнинг истиқболли йўналишлари бўйича тақсимлаш тизимини такомиллаштириш.

¹ Эргашев И.И. Хизмат кўрсатиш соҳасида инновацион-инвестицион жараёнларни ривожлантириш ва самарадорлигини ошириш. Дисс. иқт. фанларидан PhD. – Самарқанд: СамИСИ, 2018. 30-31-б.

Шунга кўра, ҳозирги вақтда Самарқанд вилоятида хизмат кўрсатиш соҳа ва тармоқларида инвестицион фаолиятни молиявий жиҳатдан таъминлаш шакллари ва усуллари такомиллаштириш ва уни давлат томонидан тартибга солишнинг ўзига хос қонуниятларини тадқиқ қилиш муҳим аҳамиятга эга. Хизмат кўрсатиш жараёнларини тартибга солиш ва уларни молиялаштиришнинг янгича тизимини шакллантириш соҳада фаолият юритувчи хўжалик субъектлари ривожланишнинг стратегик мақсад ва вазифаларига эришиш имкониятини яратади.

Республикада хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланиши инвестициялар билан таъминлаш ва қўллаб-қувватлаш механизмларини шакллантириш ҳамда ушбу жараёнда ДХШ механизмини жорий этишни назарда тутаяди. Соҳада инвестицион сиёсатни амалга ошириш ишлаб чиқариш секторидаги корхоналарга ажратилган молиявий ресурслардан самарали фойдаланишга қаратилган бўлиши керак. Шунингдек, асосий чоралар инвестицион механизмларнинг институционал асосларини ривожлантириш, бюджет ресурслари ҳамда жалб қилинган молиявий маблағлардан юқори даражада самарали фойдаланиш бўйича замонавий молиялаштириш технологияларини жорий этишга кўмаклашиш керак.

Хизмат кўрсатиш тармоқларида инвестицион ресурслардан фойдаланишнинг асосий жиҳатлари бўлиб, портфел инвестицияларга уларнинг корхоналарини лаёқатлилиги ҳисобланади.

Бизнинг фикримизча, ҳам соҳа корхоналари учун, ҳам ҳудуд, туманларнинг бутун иқтисодийети учун мавжуд инвестицион лойиҳалар кўлами бўйича шарт-шароитларни аниқлаш зарур. Ушбу шарт-шароитлар унинг ривожланишини инвестицион стратегияларини ишлаб чиқиш ва ДХШ асосида хизмат кўрсатиш соҳаси ривожланишининг инвестицион усуллари ва воситалари бўйича муаммоларни тадқиқ этишда ҳисобга олинади.

Ваҳоланки, инвестицион стратегия функционал тавсифга эгадир. Бунда хизмат кўрсатиш корхоналарининг инвестицион фаолиятини асосий йўналишларини ажратиш кўрсатиш керак. Шунингдек, уларнинг самарадорлиги ҳамда ушбу фаолиятнинг турли йўналишлари бўйича ижобий ёки салбий синергетик самарага эришини баҳолаш зарур.

Инвестицион маблағлар манбаи сифатида барча даражалардаги бюджет ресурслари, корхоналарнинг ўз маблағлари, инвесторлар жамоасининг активлар (инвестиция жамғармалари, суғурта компаниялари, нодавлат пенсия жамғармалари), хорижий инвестициялар, кредитлар, ДХШ маблағлари бўлиши мумкин (1-расм).

1-расм. Инвестицион маблағларнинг шаклланиши²

Шу билан бирга, инвестициялашнинг асосий усуллари сифатида бюджетдан ташқари молиялаштириш, давлат молиявий маблағлари, ўзини-ўзи молиялаштириш, инвестицион солиқ кредитлари, мол-мулк ижараси, банк кредитлари, лизинг кабилар бўлиши мумкин.

Инвестицион фаолият инвестицион жараёнларни ишлаб чиқиш ва реализация қилиш назарияси ва амалиётини ифодаловчи билимлар соҳасининг ривожланишини ўзида намоён этувчи мувофиқ лойиҳалар билан бошланади.

Хизмат кўрсатиш корхоналарида инвестицион фаолиятни стратегик бошқариш жараёни инвестицион портфелни шаклланиши ушбу фаолиятни тактик бошқариш жараёнида ўзининг келгусидаги конкретлашишини назарда тутаяди. Инвестицион стратегиялардан фарқли инвестицион портфелнинг шаклланиши хўжалик субъектларининг стратегик қарорлари ва жорий молиявий имкониятлари доирасида амалга ошириладиган ўрта муддатли бошқарув жараёнлари бўлиб ҳисобланади. Шу билан бирга, инвестицион фаолиятни тактик бошқариш жараёни алоҳида инвестицион дастурлар ва лойиҳаларни реализация қилишни оператив бошқаришда ўзининг батафсил якуний босқичига эга бўлади.

Давлат инвестицион стратегияси доирасида хизмат кўрсатиш соҳаси хўжалик субъектларининг тармоқ таркиби ҳамда уларни самарадорлигини баҳолаш мониторинги назарда тутилади. Бундай стратегияни шакллантиришнинг асоси бўлиб, ҳудуднинг умумий ривожланиш стратегияси ҳисобланади. Бу субъектларнинг ривожланишига экзоген, эндоген ва институционал омиллар таъсир қилади.

² Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланиш стратегиясини яратиш ва жорий этиш давлат ҳокимиятининг маҳаллий ва ўзини ўзи бошқариш органларини ички ва ташқи омилларига таъсир кўрсатишга мажбур қилади. Бу ҳолат соҳа корхоналари фаолиятини бошқариш сиёсати моделларини ишлаб чиқишга кўмаклашади.

Мамлакатнинг ривожланиш стратегияси бўйича сиёсатнинг икки асосий мақсади бўлиб, улар яхлит иқтисодиёт рақобатбардошлигини ошириш ва субъектлар ўртасидаги номутаносиб ривожланишни бартараф этиш ҳисобланади. Самарқандда худудларнинг инвестицион жозибадорлигини ошириш, уларнинг тармоқ хусусиятларига мос иқтисодий ривожланишни таъминлашнинг муҳим омили ҳисобланади.

Инвестицион воситалардан фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари бўлиб, турли хил ахборотлар манбаларининг мавжудлиги ҳисобланади. Шундай қилиб, хизмат кўрсатиш корхоналарининг инвестицион жозибадорлигини бошқаришнинг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш мумкин. Шунинг учун инвестицион жозибадорликни бошқаришнинг энг самарали услубларидан бири – бу ахборотларни тақдим қилишнинг мақбул мазмуни ва шаклини стратегик аҳамиятга эга танлови ҳисобланади.

Иқтисодиётнинг трансформациялашуви шароитида ижтимоий аҳамиятга эга стратегик лойиҳаларни бошқариш ва молиялаштириш бўйича хусусий секторнинг иштирокини таъминлаш алоҳида ўринга эгадир. Тадқиқотлар шуни кўрсатмоқдаки, ДХШ лойиҳаларини бошқариш механизми давлат сектори фаолияти самарадорлигини ошириш, жиддий сифат ўзгаришларга шарт-шароит яратади.

References:

1. Варнавский В.Г., Клименко А.В., Королев В.А. Государственно-частное партнерство: теория и практика: учебное пособие. – М.: ГУ-ВШЭ, 2010.
2. Стырин Е.М. Международный опыт использования ГЧП для реализации проектов электронного правительства. – М.: «Издательский дом ВШЭ», 2010.
3. Эргашев И.И. Хизмат кўрсатиш соҳасида инновацион-инвестицион жараёнларни ривожлантириш ва самарадорлигини ошириш. Дисс. иқт. фанларидан PhD. – Самарқанд: СамИСИ, 2018. 30-31-б.
4. Arabov N.U., Bobobekov B.Q. Directions of development of regional information system in the labor market // International Scientific Journal Theoretical & Applied Science. Vol. 85, Issue 05, 2020, - P. 5.